

Ser jove en un món global, el fil conductor de l'Anuari de la Joventut de les Illes Balears 2019

La presentació de la segona edició de l'Anuari ha tingut lloc el dia 21 de novembre de 2019

Fa un any es va arrencar el projecte de l'Anuari de la Joventut, una iniciativa de la Conselleria d'Afers Socials i Esports (Direcció General d'Infància, Joventut i Famílies, Institut Balear de la Joventut) del Govern de les Illes Balears, el Consell de Mallorca (Conselleria de Promoció Econòmica i Desenvolupament Local), la Fundació Guillem Cifre de Colonya i la Universitat de les Illes Balears (Grup d'Investigació i de Formació Educativa i Social).

L'Anuari de la Joventut de les Illes Balears és una publicació anual que pretén fer accessibles estudis, iniciatives i debats actuals sobre la joventut. La intenció principal és fer més visible la joventut i situar-la en un lloc també visible de l'agenda pública. Un primer objectiu de l'Anuari és contribuir a la construcció de coneixement sobre els joves i les joves. El segon és facilitar un espai de debat, reflexió, transferència i divulgació d'aquest coneixement sobre la realitat, les necessitats, les polítiques i les iniciatives existents. En aquest sentit, el projecte de l'Anuari està obert a les sinergies entre les administracions i la societat civil, contribuint al disseny de polítiques de joventut coordinades, integrades i ajustades a les necessitats presents. Així, el procés d'elaboració conjunta ja constitueix en si mateix una pràctica de col·laboració positiva.

Es presenten vint-i-cinc articles distribuïts en cinc apartats d'acord amb la temàtica i l'àmbit de referència.

La transversalitat temàtica i l'enfocament en xarxa de les distintes iniciatives és una constant en la publicació d'enguany. El titular del monogràfic, *Ser jove en un món global*, està present de forma transversal a gairebé tots els estudis, debats i iniciatives que es presenten. A més, bona part dels projectes adopten un enfocament en xarxa i integren diferents actors de l'Administració i de la societat civil.

El primer article de l'Anuari aporta dades empíriques i elements de debat sobre la realitat dels joves i les polítiques per a la joventut. Es presenta l'Índex Sintètic de Desenvolupament Juvenil Comparat, del ProyectoScopio del Centre Reina Sofia d'Adolescència i Joventut, creat per la Fundació d'Ajuda contra la Drogoaddicció.

En relació amb les polítiques de joventut, el treball titulat «Polítiques de joventut, *fast*

leisure, i perspectiva juvenil» és una interessant proposta per al debat. Es fa una anàlisi de l'evolució de les polítiques de joventut a les Illes Balears, així com de les visions i representacions socials actuals entre el jovent. També tracta del significat de les polítiques afirmatives de joventut, un model de polítiques que, en paraules de l'autor, es troba en un moment d'entredit, a causa de la manca de capacitat d'influència sobre les trajectòries vitals de la majoria del jovent.

El repte principal de les administracions públiques, pel que fa a les polítiques de joventut, és la coordinació interna de les institucions i entre elles. Aquesta és la idea clau de l'article titulat «Àmbit competencial en matèria de joventut a les Illes Balears». El treball afirma que les polítiques de joventut van més enllà de les relacionades amb el lleure i l'associacionisme juvenil i que afecten polítiques econòmiques, laborals, d'habitatge, cultura, medi ambient, salut, etc. La transferència recent de competències de l'àmbit de joventut des del Govern al Consell de Mallorca suposa una redefinició dels àmbits de treball de cada institució i un replantejament de les polítiques transversals.

L'estudi sobre «Els perfils dels i les professionals de les polítiques de joventut a les Illes Balears», impulsat per l'Observatori de la Joventut, és una aportació al reconeixement i a la definició de la tasca, les funcions i els perfils dels professionals que intervenen en les polítiques de joventut.

Tot i no ser l'exclusiu, l'àmbit del lleure a les Illes Balears té una gran rellevància. Des de 1983 s'han format milers de professionals del lleure a les prop de seixanta escoles de formació de temps lliure (monitor/a i director/a d'activitats de temps lliure infantil i juvenil). A l'article «Formació en el temps lliure: una breu anàlisi de la realitat de les **escoles d'educació en el temps lliure** a les Illes Balears», es presenta una anàlisi d'aquestes dades, així com de la normativa reguladora d'aquestes formacions.

També des del punt de vista formatiu i com a iniciativa de la Unió Europea, l'article «Una revisió de les oportunitats **de mobilitat europea a les Balears: el programa Erasmus+**» ens dona a conèixer l'evolució del programa Erasmus+ pel que fa al capítol de joventut i la seva implantació a les Illes Balears: com s'ha anat adaptant a les necessitats dels joves i a la nova realitat social, i la incidència que ha tingut sobre el seu desenvolupament personal i professional.

En el marc de la **cooperació universitària al desenvolupament**, l'article «Dos programes de mobilitat internacional d'impacte per al jovent universitari» ens presenta dues iniciatives (beques de pràctiques i estades solidàries) que promouen entre els estudiants universitaris la implicació, els aprenentatges vivencials, l'educació en valors i la formació integral. Com a iniciativa d'educació per al desenvolupament per a una ciutadania global, a l'article es presenta l'impacte d'aquestes vivències a partir dels

testimonis de l'alumnat participant.

Pel que fa a la **situació sociolingüística**, es presenta una anàlisi sobre els usos lingüístics i el consum cultural en català dels joves de les Illes Balears. També es recullen propostes d'accions per fomentar l'ús del català entre la població jove en diversos camps: formació i promoció, lleure i oferta cultural, xarxes socials i esports. L'article recull íntegrament el document *Estudi sobre estratègies de promoció de l'ús de la llengua catalana entre la població jove* (Ponència Sectorial de Joventut del Consell Social de la Llengua Catalana).

En relació amb l'ocupació del jovent de les Illes Balears, es presenten tres treballs. El primer, sobre el Pla Anual de Política d'Ocupació 2018 i les **accions orientades envers els joves i desplegadas pel Servei d'Ocupació de les Illes Balears (SOIB)**. El segon, sobre el desenvolupament de la **formació professional dual** en el sistema de formació professional per a l'ocupació. El tercer és una iniciativa de formació dual impulsada per la Fundació Deixalles i destinada a millorar l'accés al mercat laboral dels joves amb estudis incomplets. El **projecte «Dona-li sa volta»**, integrat en el marc del programa SOIB Jove Formació i Ocupació, mostra la contribució dels contractes de formació i aprenentatge a la transició del jovent des del sistema educatiu al mercat laboral. «Dona-li sa volta» combina formació en la família professional de comerç i màrqueting i treball efectiu com a auxiliar de comerç, a fi de treballar-ne les competències tècniques i professionals.

| 3 |

Quant a la transició a la vida adulta, l'article «**L'Associació Pro Emancipats de les Illes Balears** (APEIB): de què parlem quan parlem d'emancipació?» analitza els processos d'emancipació en el context de l'acolliment residencial, és a dir, dels joves que han estat en el Servei de Protecció de Menors. A partir de l'experiència de l'APEIB, una associació pionera a l'Estat, els autors ens acosten a les vivències, sentiments i emocions que sorgeixen quan s'acosta el final de la tutela.

Com a iniciatives socioeducatives, comptam amb diversos treballs que ens mostren experiències que es duen a terme des d'una visió inclusiva, participativa i creativa. Es tracta de programes que, des de l'àmbit del temps lliure, l'esport, la cultura o els serveis socials, representen noves formes de construir projectes amb els joves.

— «**NoSaltres**» és un projecte col·laboratiu, de creació col·lectiva entre joves (d'institut) i persones adultes i grans (veïnats del barri), i inspirat en històries i experiències de la ciutat antiga de Palma. El projecte escorcolla i qüestiona la ciutat antiga de Palma. Fent servir l'espai públic i la *performance* com a llenguatge transdisciplinari (veu, cos, instal·lació, audiovisuals), s'utilitza el format de la visita guiada com a vertebradora d'unes trobades que permeten combinar experiències sensorials amb idees, fantasies, memòries i l'espai concret del barri. El Teatre Principal ha donat suport al projecte amb el programa educatiu Crea Principal.

— El programa «**Pedagogia intensiva**» és una iniciativa orientada a generar nous espais de relació i convivència que possibiliten una nova mirada dels joves i envers els joves que es troben en situació de dificultat sociofamiliar o de desenvolupament personal. Aquest programa es du a terme a Menorca des de l'any 2009 i hi participen ajuntaments de l'illa i també altres entitats relacionades amb la joventut. A través dels espais naturals, l'oci alternatiu, el treball en equip, l'acompanyament (de l'educador o educadora social) i les tutories, la intervenció socioeducativa s'orienta a motivar valors de resiliència i convivència.

— El programa «**Juguis on juguis, guanyes**» opta pel futbol com a estratègia per a la inclusió social d'adolescents i joves en situació de vulnerabilitat o risc social. Es tracta d'una iniciativa de la Fundació Reial Mallorca, amb la col·laboració de l'àrea de Benestar Social i Drets Socials de l'Ajuntament de Palma.

— Al projecte «**Ulls per volar, una mirada jove als bons tractes**», un ampli grup de joves del projecte socioeducatiu Naüm han participat en un procés reflexiu, creatiu i expressiu sobre els bons tractes en el context familiar, escolar, de parella i entre iguals. Les imatges generades durant aquest procés formen part de l'exposició. Es contenen vint històries de bons tractes, definides per la mirada del jovent. Considerem del tot necessària la **participació activa** i la contribució del jovent en els principals processos de presa de decisions que els afecten. En aquest sentit, llegint les propostes anteriors, comprovem que totes es decanten per fer dels joves els actors principals dels projectes en què participen. Complementant aquestes propostes, en trobam d'altres que ens situen en escenaris d'acció i de transformació, que ens mostren espais i col·lectius que aporten significativament a la construcció d'una **ciutadania activa i crítica**. Concretament, trobam tres treballs sobre experiències amb un posicionament i lideratge actiu del jovent i lligades als moviments ecologista i feminista. L'article titulat «**Joventut pel clima: el darrer crit en el desert o la llavor d'una nova esperança?**» aprofundeix en el fenomen del moviment global d'estudiants contra el canvi climàtic, especialment els orígens i evolució, i el caràcter innovador que està relacionat amb la dimensió global i els lideratges femenins de les impulsores, així com també les accions que promou, les aliances que ha establert i l'impacte global que ha tingut.

A l'article «**L'ecofeminisme i el jovent**, un binomi d'actualitat a la UIB», l'autora tracta l'ecofeminisme entre els joves de les Balears. El treball analitza com el moviment feminista i el moviment ecologista estudiantil internacional Fridays for Future s'ha desenvolupat a les Illes en forma de mobilitzacions i accions de diversos col·lectius incipients: joves interessades per l'ecofeminisme, com a corrent en què troben moltes respostes a les seves inquietuds.

L'article «**La irrupció del jovent als moviments feministes**: de la Revolució Francesa al

ciberfeminisme» tracta de la manera com les xarxes socials han transformat la manera de fer política feminista i ecologista. Pel que fa al feminisme, les TIC han contribuït a convertir aquests espais virtuals en un punt en comú per a moltes dones de diferents parts del món. Es tracta del denominat *ciberfeminisme social*, un espai en què, atenent les paraules de l'autora, moltes dones joves s'apoderen de la tecnologia per crear xarxes i accedir a la informació, i fan del món virtual un lloc de sororitat, equitat i igualtat entre gèneres.

Reprement les paraules del pròleg de Carles Feixa, si els treballs comentats fins al moment representen la cara lluminosa de la globalització, els treballs següents ens situen en la cara fosca, en escenaris de vulnerabilitat del món global i iniciatives que intenten millorar el coneixement sobre les problemàtiques i iniciatives per respondre-hi.

— L'article «**El lloc dels nostres joves dins un món global**» planteja quin és el lloc del jovent de les Illes Balears en el món global del segle XXI. L'accés a l'habitatge és un dels problemes principals que ha d'afrontar la joventut avui en dia i, a les Balears, l'impacte del turisme, l'elevada precarietat del mercat laboral i la forta pressió immobiliària sobre el territori agreugen aquesta dificultat. L'article planteja qüestions com els recursos energètics i les actuacions que s'haurien de dur a terme en matèria de sostenibilitat i autosuficiència.

— L'article «La joventut i les seves percepcions de les **violències de gènere 2.0**» indaga sobre el trànsit de la violència de gènere a la cultura en línia i presenta una anàlisi del grau de percepció de l'alumnat de 3r i 4t d'ESO respecte de les conductes de control i violència que s'esdevenen en els espais virtuals, acceptables socialment, però que responen a patrons patriarcals i androcèntrics.

— L'article «**Socioaddiccions: atenció educativa terapèutica a joves amb ús problemàtic i abús de noves tecnologies**» ens acosta al tema de les socioaddiccions (la problemàtica d'abús i mal ús de tecnologies de la informació, les apostes en línia, aïllament social de jovent, etc.) i les accions que es duen a terme per prevenir-les, tractar-les i per a la reinserció. Des de 2017, el programa Ciber (Projecte Jove / Proyecto Hombre) atén el jovent que fa un ús problemàtic de noves tecnologies i les seves famílies. S'analitzen els factors d'èxit i/o fracàs en les persones que han acabat el procés reeducatiu en el programa Ciber.

— L'estudi «Diferències de gènere en el **consum d'alcohol i altres drogues** i conductes addictives entre els 12 i 18 anys a Menorca» mostra que les substàncies més consumides són les més accessibles: l'alcohol i el tabac, i el consum d'ambdues està més estès entre les al·lotes que entre els al·lots. Es destaca la influència en el consum del jovent, la percepció que tenen de la permissivitat de pares i mares respecte del consum, i el

coneixement dels hàbits de consum. Respecte de la percepció de perillositat, l'alumnat jove percep l'alcohol com menys perillós que el tabac i el tabac menys perillós que els porros. Els al·lots atribueixen menys perillositat al consum d'alcohol i de porros que les al·lotes.

— Com a realitat silenciada, el suïcidi és el tema que es tracta a l'article «Protocols de **prevenció i atenció al suïcidi** en infants i joves». Es presenta una anàlisi de les línies principals d'actuació i d'orientació en l'àmbit internacional, a través de l'Organització Mundial de la Salut i a l'àrea europea. En segon lloc, es fa una anàlisi dels protocols de prevenció i d'intervenció en suïcidi i en ideació o planificació suïcida en infants i joves de les diferents comunitats autònomes. L'article remarca la necessitat d'ampliar el terreny de prevenció i d'intervenció a tota la comunitat, especialment als familiars i als iguals.

La joventut a les balears: context sociodemogràfic i normatiu

1	La realitat juvenil a les Illes Balears. L'Índex Sintètic de Desenvolupament Juvenil Comparat del ProyectoScopio com a proposta d'anàlisi.	Assumpta Mas
---	--	--------------

Iniciatives de les administracions

2	Àmbit competencial en matèria de joventut a les Illes Balears	Joan Ferrà / Alejandro Segura
3	Els perfils dels i les professionals de les polítiques de joventut a les Illes Balears	Assumpta Mas / Stephania Colorado
4	La formació dual en el sistema de formació professional per a l'ocupació de les Illes Balears	Francisco Caparrós / Llorenç Pou / Juan Francisco Vila
5	Programa de Pedagogia Intensiva. Generar nous espais de relació i convivència	Maria del Mar Díez / María Gloria Vargas
6	noSaltres. Un projecte de creació col·lectiva entre joves i grans, inspirat en històries i experiències de la Ciutat Antiga de Palma	Irene Pascual

Iniciatives de la societat civil

7	Consell de la Joventut de les Illes Balears (CJIB): estat actual	Comissió permanent
8	L'Associació Pro Emancipats de les Illes Balears: de què parlem quan parlem d'emancipació?	Juan Carlos López / Albert Cabellos / Alejandro Zahinos
9	«Juguis on juguis, guanyes!»: El futbol com a estratègia per a la inclusió social	Antonio Rosselló / Bàrbara Quetglas / Francisco Javier Cobo

10	«Ulls per volar», una mirada jove als bons tractes.	Eva Planellas / Silvia Marote
11	«Dona-li sa volta», un projecte de formació i ocupació de Fundació Deixalles per millorar l'accés al mercat laboral de joves amb estudis incomplets	Adela Berlanas / Jordi López

Recerca i debats oberts

12	Polítiques de joventut, <i>Fast Leisure</i> i perspectiva juvenil. Una proposta de debat	Alejandro Segura
13	Diferències de gènere en el consum d'alcohol i altres drogues i conductes addictives entre els 12 i 18 anys a Menorca. Evolució 1996-2001-2006-2018	Maria Cristina Fernández / Núria Marquet / Maria Haro / Aina Barrasa
14	Estudi sobre estratègies de promoció de l'ús social de la llengua catalana entre la població jove en àmbits no formals, amb especial atenció a les xarxes socials	Consell Social de la Llengua Catalana
15	Formació en el temps lliure: una breu anàlisi de la realitat de les escoles d'educació en el temps lliure a les Illes Balears	Carme Moner / Martina Perelló / Josep Lluís Riera
16	Protocols de prevenció i d'atenció al suïcidi en infants i joves. Una revisió	Carmen Orte / María Valero / Lydia Sánchez / Marga Vives / Lluc Nevot
17	Valoració del Pla anual de política d'ocupació 2018 (PAPE) i les accions desplegades pel Servei d'Ocupació de les Illes Balears en el marc d'accions destinades al públic juvenil	Emilio Menéndez
18	La joventut i les percepcions de les violències de gènere 2.0.	Virginia Ferreiro

Monogràfic: Ser jove en un món globalitzat

19	El lloc dels nostres joves en un món global	Antoni Ramis / Aina Soler / Joves Arquitectes de Mallorca (JAM)
20	Una revisió de les oportunitats de mobilitat europea a les Illes Balears: el programa Erasmus+	M. África Almirón / Eva M. Salom
21	Dos programes de mobilitat internacional d'impacte per al jovent universitari	Aina Gayà
22	Joventut pel clima: el darrer crit en el desert o la llavor d'una nova esperança?	Miquel Àngel Ballester
23	L'ecofeminisme i el jovent, un binomi d'actualitat a la UIB	Ruth Escribano

24	La irrupció del jovent als moviments feministes: de la Revolució Francesa al ciberfeminisme	Concha Ripoll
25	Socioaddiccions: atenció educativa i terapèutica a joves amb ús problemàtic i abús de noves tecnologies. Estudi de factors d'èxit/fracàs del programa Ciber	Jesús Mullor / Sergi Canal